

Теорія і методика професійної освіти

УДК 378.14:91

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19650342>

**Удосконалення дослідницьких умінь майбутніх учителів географії як
основа їхнього професійного самовдосконалення**

Носаченко Володимир Миколайович

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри екології, географії і
методики навчання, Університет Григорія Сковороди в Переяславі,

volodymyr.nosachenko@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0266-5199>

Прийнято: 11.03.2026 | Опубліковано: 30.03.2026

***Анотація:** У статті розглянуто проблему удосконалення дослідницьких умінь майбутніх учителів географії як ключової передумови їхнього професійного самовдосконалення та безперервного професійного розвитку. Обґрунтовано актуальність формування дослідницької компетентності в умовах модернізації освіти, впровадження компетентнісного підходу та зростання ролі науково обґрунтованих педагогічних рішень у професійній діяльності вчителя.*

Проаналізовано сутність дослідницьких умінь майбутніх учителів географії, що включають здатність формулювати проблему, визначати мету і завдання дослідження, добирати адекватні методи, здійснювати польові та камеральні дослідження, інтерпретувати результати й презентувати їх у науково-педагогічному форматі. Визначено, що розвиток дослідницьких умінь сприяє формуванню аналітичного, критичного та прогностичного мислення, необхідного для ефективної організації освітнього процесу.

Особливу увагу приділено педагогічним умовам удосконалення дослідницьких умінь у процесі професійної підготовки майбутніх учителів географії: інтеграції навчальних і наукових компонентів, використанню проєктної діяльності, організації польових практик, залученню студентів до участі в наукових гуртках і конференціях. Підкреслено роль рефлексії та самооцінювання результатів дослідницької діяльності як чинників професійного зростання майбутніх педагогів.

Зроблено висновок, що системне формування й удосконалення дослідницьких умінь забезпечує готовність майбутніх учителів географії до інноваційної діяльності, сприяє їхній здатності до самонавчання, саморозвитку та впровадження сучасних освітніх технологій. Це створює підґрунтя для ефективного професійного самовдосконалення та підвищення якості географічної освіти.

Ключові слова: дослідницькі уміння, майбутні учителі географії, професійна підготовка, професійне самовдосконалення, безперервний професійний розвиток, дослідницька компетентність, педагогічні умови; проєктна діяльність, польові дослідження, рефлексивна діяльність.

Improving the research skills of future geography teachers as the foundation for their professional development

Volodymyr Nosachenko

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Ecology, Geography and Teaching Methodology, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, volodymyr.nosachenko@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0266-5199>

Abstract: *This article examines the issue of enhancing the research skills of future geography teachers as a key prerequisite for their professional self-improvement and continuous professional development. The relevance of developing research competence in the context of educational modernisation, the implementation of a competence-based approach, and the growing role of scientifically grounded pedagogical decisions in a teacher's professional practice is substantiated.*

The essence of the research skills of future geography teachers is analysed, including the ability to formulate a problem, define the aims and objectives of the research, select appropriate methods, conduct field and desk-based research, interpret results and present them in a scientific and pedagogical format. It has been established that the development of research skills contributes to the formation of analytical, critical and predictive thinking, which is necessary for the effective organisation of the educational process.

Particular attention is paid to the pedagogical conditions for improving research skills during the professional training of future geography teachers: the integration of educational and scientific components, the use of project-based activities, the organisation of field placements, and the involvement of students in scientific societies and conferences. The role of reflection and self-assessment of research outcomes as factors in the professional growth of future teachers is emphasised.

It is concluded that the systematic development and refinement of research skills ensures the readiness of future geography teachers for innovative activity, and promotes their capacity for self-learning, self-development and the implementation of modern educational technologies. This creates the foundation for effective professional self-improvement and the enhancement of the quality of geography education.

Keywords: *research skills, future geography teachers, professional training, professional self-improvement, continuous professional development, research*

competence, pedagogical conditions; project activities, field research, reflective activities.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку освіти характеризується посиленням вимог до професійної компетентності педагога, його здатності до інноваційної діяльності, критичного осмислення інформації та безперервного професійного зростання. Освітній простір динамічно змінюється під впливом цифровізації, глобалізаційних процесів, інтеграції науки й практики, що зумовлює необхідність підготовки вчителя нового типу – мобільного, творчого, відкритого до самонавчання й саморозвитку. У таких умовах педагог має не лише транслиувати знання, а й виступати організатором пізнавальної діяльності учнів, фасилітатором їхнього інтелектуального пошуку та дослідницької активності.

Особливої актуальності зазначені вимоги набувають у підготовці майбутніх учителів географії, професійна діяльність яких безпосередньо пов'язана з аналізом природних і соціально-економічних процесів, виявленням просторових закономірностей, встановленням причинно-наслідкових зв'язків та прогнозуванням змін у навколишньому середовищі. Географія, як інтегративна наука, поєднує елементи природничого й суспільного знання, що потребує сформованості в майбутнього педагога системного мислення, уміння працювати з різними джерелами інформації, здійснювати спостереження, польові та камеральні дослідження, аналізувати статистичні й картографічні матеріали. Саме тому професійна підготовка майбутніх учителів географії має ґрунтуватися на поєднанні теоретичного навчання з активною дослідницькою практикою.

Удосконалення дослідницьких умінь майбутніх учителів географії постає необхідною умовою їхньої готовності до професійного самовдосконалення, оскільки дослідницький підхід сприяє глибокому розумінню змісту навчального матеріалу, формує аналітичне й критичне мислення, розвиває здатність до самостійного розв'язання педагогічних і наукових завдань. Залучення майбутніх

учителів географії до різних видів науково-дослідної діяльності – від виконання навчальних проєктів до участі в польових практиках і конференціях, – створює підґрунтя для формування рефлексивної позиції, уміння оцінювати власні результати та визначати напрями подальшого професійного розвитку. Отже, розвиток дослідницьких умінь є не лише складником фахової підготовки, а й стратегічним ресурсом професійного становлення сучасного вчителя географії.

Проблема розвитку дослідницьких умінь майбутніх учителів географії тісно пов'язана з процесами модернізації освіти та впровадженням компетентнісного підходу, який орієнтує освітній процес на досягнення конкретних результатів через сформованість ключових і професійних компетентностей. У сучасних умовах недостатньо спрямовувати освітній процес лише на засвоєння системи знань – важливо сформувати у здобувачів вищої освіти здатність застосовувати їх у практичних ситуаціях, аналізувати інформацію, приймати обґрунтовані рішення та здійснювати рефлексію власної діяльності. Саме дослідницькі уміння виступають інтегративним компонентом професійної компетентності майбутніх учителів географії, оскільки поєднують когнітивний, операційний та особистісно-мотиваційний аспекти підготовки.

У контексті реформування загальної середньої освіти, зокрема в умовах реалізації концепції Нова українська школа, особливого значення набуває підготовка учителя-дослідника, здатного організовувати навчально-пізнавальну діяльність учнів на засадах проблемності, проєктності та науковості. Освітня модель, орієнтована на розвиток критичного мислення, творчості та ініціативності школярів, вимагає від педагога володіння методами дослідження, уміння формулювати проблемні запитання, спрямовувати учнів на пошук доказів і аргументовані висновки. Отже, дослідницька компетентність майбутніх учителів географії стає не додатковою характеристикою, а необхідною умовою їх ефективної професійної діяльності.

Важлива інтеграція навчальної та наукової складових у процесі фахової підготовки майбутніх учителів географії. Ефективність такого підходу забезпечується систематичним використанням польових практик, виконанням дослідницьких завдань, реалізацією навчальних і наукових проєктів, залученням студентів до участі в конференціях і наукових гуртках. Поєднання теоретичних знань із практикою дослідження створює умови для формування стійкої мотивації до професійного самовдосконалення та готовності до впровадження інновацій у майбутній педагогічній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз психолого-педагогічних і методичних досліджень свідчить про зростання уваги науковців до проблеми формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів у системі вищої освіти. Зокрема питанням формування дослідницької компетентності майбутніх учителів присвячені праці О. Браславська, Р. Вернидуб, С. Грозан, О. Завальнюк, О. Миргородська, О. Непша, О. Семеног, І. Солошич. У сучасному науковому дискурсі дослідницька діяльність розглядається як важливий чинник професійного становлення вчителя, що забезпечує розвиток його інтелектуальної самостійності, здатності до аналізу, узагальнення та критичної оцінки педагогічних явищ. Особлива увага приділяється обґрунтуванню змісту дослідницьких умінь, їх структурних компонентів, а також визначенню етапів і механізмів їх формування в освітньому процесі закладів вищої освіти [3; 4; 8].

У працях вітчизняних і зарубіжних учених розкрито сутність поняття «дослідницькі уміння», визначено їх когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивний складники, охарактеризовано педагогічні умови ефективного розвитку цих умінь у майбутніх учителів. Дослідники наголошують на значенні інтеграції навчальної та наукової діяльності студентів, використанні проблемного та проєктного навчання, організації самостійної роботи й наукових пошуків. Значну увагу приділено також формуванню мотивації до дослідницької діяльності як внутрішнього стимулу професійного зростання [2; 5; 6].

Окремий напрям наукових розвідок стосується методики формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів природничих дисциплін, зокрема географії. У цих дослідженнях підкреслюється роль польових практик, картографічного аналізу, роботи з геоінформаційними технологіями, статистичними та аналітичними матеріалами [3; 4; 7]. Разом із тим більшість наукових праць зосереджена переважно на формуванні окремих умінь або організації дослідницької діяльності студентів без достатнього висвітлення їх значення в контексті безперервного професійного самовдосконалення [7].

Водночас питання цілеспрямованого удосконалення дослідницьких умінь саме майбутніх учителів географії як основи їхнього професійного саморозвитку потребує подальшого теоретичного осмислення й методичного забезпечення. Актуальним залишається визначення цілісної системи педагогічних умов, що сприятимуть не лише формуванню, а й постійному розвитку дослідницьких умінь у процесі фахової підготовки. Це зумовлює необхідність комплексного підходу до розв'язання означеної проблеми з урахуванням сучасних освітніх тенденцій і вимог до професійної діяльності вчителя географії.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та визначення педагогічних умов удосконалення дослідницьких умінь майбутніх учителів географії як основи їхнього професійного самовдосконалення.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань: уточнити сутність і структуру дослідницьких умінь майбутніх учителів географії; охарактеризувати їх роль у професійному становленні та саморозвитку педагога; визначити ефективні педагогічні умови й форми організації освітнього процесу, спрямовані на удосконалення дослідницьких умінь студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній педагогічній науці поняття «дослідницькі уміння» розглядається як складний інтегративний феномен, що поєднує інтелектуальні, практичні та рефлексивні дії, спрямовані на пізнання нових фактів, явищ і закономірностей. Дослідницькі уміння

передбачають здатність особистості самостійно визначати проблему, формулювати мету й завдання дослідження, висувати гіпотези, добирати адекватні методи їх перевірки, здійснювати аналіз та інтерпретацію отриманих результатів. У контексті підготовки майбутніх учителів географії ці уміння мають специфічний зміст, оскільки пов'язані з вивченням природних і суспільних процесів, просторових структур, взаємодії компонентів географічної оболонки [5].

Дослідницькі уміння не обмежуються лише володінням окремими методами наукового пошуку. Вони охоплюють уміння працювати з різними джерелами інформації (текстовими, статистичними, картографічними, геоінформаційними), здійснювати спостереження в природному середовищі, проводити польові та камеральні дослідження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити узагальнення та прогнози. Важливим складником є також рефлексивні уміння – здатність оцінювати власну діяльність, аналізувати труднощі та визначати шляхи вдосконалення [3]. Отже, дослідницькі уміння виступають підґрунтям формування професійної автономії майбутнього вчителя географії [1].

Поняття «дослідницька компетентність» є ширшим за змістом і охоплює не лише систему сформованих умінь, а й мотиваційно-ціннісний, когнітивний та особистісний компоненти [4]. Дослідницька компетентність визначається як інтегрована якість особистості, що відображає її готовність і здатність здійснювати науково-дослідну діяльність, застосовувати методи наукового пізнання в освітньому процесі та використовувати результати досліджень для розв'язання професійних завдань. Вона передбачає наявність внутрішньої мотивації до пізнання, сформованої наукової картини світу, володіння методологією дослідження та відповідних практичних навичок [5].

У підготовці майбутніх учителів географії дослідницька компетентність виступає складовою професійної компетентності та забезпечує їхню готовність

до впровадження дослідницького підходу в навчанні школярів. Учитель, який володіє дослідницькою компетентністю, здатний організовувати навчальні дослідження, стимулювати пізнавальну активність учнів, формувати в них уміння аналізувати географічні явища й процеси. Отже, формування дослідницьких умінь є необхідним етапом становлення дослідницької компетентності, що, своєю чергою, є основою професійного самовдосконалення майбутніх учителів географії.

Структура дослідницьких умінь майбутніх учителів географії є багатокомпонентною та охоплює аналітичні, методичні, прогностичні й рефлексивні уміння, які взаємопов'язані та забезпечують цілісність дослідницької діяльності. Кожна з цих груп виконує окрему функцію в процесі наукового пізнання, однак їх ефективність виявляється лише в комплексній взаємодії.

Аналітичні уміння передбачають здатність здійснювати науковий аналіз географічних об'єктів, явищ і процесів, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, порівнювати, класифікувати та узагальнювати фактичний матеріал. Для майбутніх учителів географії це означає вміння працювати з картами, статистичними даними, результатами спостережень, виявляти закономірності просторової організації природних і соціально-економічних систем. Аналітичний компонент забезпечує глибоке розуміння сутності досліджуваних процесів і формує основу для обґрунтованих висновків.

Методичні уміння пов'язані з організацією та здійсненням самого процесу дослідження. Вони охоплюють уміння формулювати проблему, визначати мету й завдання дослідження, висувати гіпотези, добирати адекватні методи (спостереження, вимірювання, картографічний аналіз, статистичну обробку, польові та камеральні дослідження), планувати етапи роботи та фіксувати результати. У професійній діяльності вчителя географії методичні уміння також

проявляються в здатності організовувати навчально-дослідницьку діяльність учнів, добирати завдання відповідно до їхнього віку та рівня підготовки.

Прогностичні уміння відображають здатність передбачати можливі зміни географічних явищ і процесів на основі аналізу отриманих даних, моделювати розвиток природних і соціально-економічних систем, робити обґрунтовані припущення щодо наслідків антропогенного впливу. Для майбутніх учителів географії це є особливо важливим, адже навчальний предмет передбачає не лише опис і пояснення фактів, а й формування в учнів уміння оцінювати тенденції розвитку територій, прогнозувати екологічні ризики та соціально-економічні зміни.

Рефлексивні уміння забезпечують здатність оцінювати процес і результати власної дослідницької діяльності, аналізувати труднощі, визначати причини помилок і окреслювати шляхи вдосконалення. Рефлексія сприяє розвитку професійної самосвідомості, відповідальності за результати роботи та готовності до безперервного саморозвитку. У контексті підготовки майбутніх учителів географії рефлексивний компонент є основою формування дослідницької культури та професійної автономії.

Отже, аналітичні, методичні, прогностичні й рефлексивні уміння утворюють цілісну систему, що забезпечує ефективність дослідницької діяльності майбутнього вчителя географії та виступає важливою передумовою його професійного самовдосконалення.

Дослідницька діяльність виступає ключовим чинником професійного самовдосконалення майбутнього вчителя географії, оскільки формує здатність до системного пізнання, критичного мислення та аналізу складних природних і соціально-економічних явищ. Через безпосередню участь у дослідницькому процесі педагог набуває навичок самостійного пошуку інформації, формулювання проблемних питань, планування та організації експериментальних і польових досліджень. Такі уміння не лише підвищують

професійну компетентність, а й стимулюють внутрішню мотивацію до постійного саморозвитку та вдосконалення педагогічної практики [1; 6].

Дослідницька діяльність сприяє розвитку у вчителя умінь інтегрувати теоретичні знання з практичними навичками. Майбутній педагог вчиться застосовувати різноманітні методи дослідження для розв'язання конкретних педагогічних і наукових завдань, аналізувати результати спостережень, робити обґрунтовані висновки та приймати рішення на основі даних, що формує у вчителя здатність до адаптації та інноваційності в навчальному процесі, що особливо важливо в умовах постійних змін освітнього середовища та інтеграції нових технологій [7; 9].

Разом з тим, дослідницька діяльність розвиває рефлексивну компетентність педагога, тобто вміння оцінювати власні дії, усвідомлювати помилки та успіхи, визначати шляхи професійного вдосконалення. Постійне залучення до науково-дослідницьких практик формує вчителя, який здатний критично аналізувати не лише навчальний матеріал, а й власну педагогічну діяльність, підвищує рівень відповідальності за результати роботи і сприяє формуванню професійної автономії.

Отже, дослідницька діяльність є не лише засобом поглиблення знань майбутніх учителів географії, а й ефективним механізмом їх професійного самовдосконалення, забезпечуючи формування цілісної компетентності, творчого підходу до педагогічної роботи та готовності до безперервного розвитку в умовах сучасної освіти.

Дослідницькі уміння майбутніх учителів географії мають складну структуру, що включає послідовні й взаємопов'язані компоненти, що забезпечують ефективність науково-пізнавальної діяльності. Кожен із цих компонентів виконує специфічну функцію та сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх педагогів.

Уміння формулювати проблему, мету та завдання дослідження є початковим і ключовим етапом будь-якого наукового пошуку, що передбачає здатність майбутніх учителів географії визначати актуальні питання, конкретизувати об'єкт і предмет вивчення, формулювати цілі та завдання дослідження так, щоб вони були чіткими, логічно обґрунтованими та досяжними. Уміння постановки проблеми забезпечує системність мислення, вчить виділяти головне й встановлювати пріоритети у виконанні дослідницьких завдань.

Добір методів дослідження передбачає використання адекватних способів збирання й аналізу інформації, зокрема польових спостережень, камеральної обробки даних, статистичних методів, роботи з картографічними матеріалами та геоінформаційними системами. Учитель, який володіє цим компонентом, здатний обґрунтовано добирати методи відповідно до поставлених завдань, ефективно поєднувати різні підходи для отримання достовірних і репрезентативних результатів, а також адаптувати їх до освітніх потреб учнів.

Обробка, інтерпретація та презентація результатів дослідження передбачає вміння систематизувати зібрані дані, здійснювати їхню аналітичну обробку, робити узагальнення та формулювати висновки. Важливим аспектом на цьому етапі є подання результатів у доступній та наочній формі: за допомогою графіків, схем, карт, таблиць, презентацій або звітів. Цей компонент сприяє розвитку навичок наукової комунікації та формує у майбутніх учителів географії здатність ефективно пояснювати складні географічні явища.

Розвиток критичного й аналітичного мислення є інтегративним компонентом дослідницьких умінь, що забезпечує здатність оцінювати достовірність інформації, виявляти логічні зв'язки, порівнювати альтернативні підходи та робити обґрунтовані висновки. Критичне мислення дозволяє здобувачам вищої освіти не лише проводити дослідження самостійно, а й бути готовими навчати учнів аналізувати, інтерпретувати дані та формувати власні обґрунтовані судження.

Відтак, зазначені компоненти утворюють цілісну систему дослідницьких умінь, що забезпечує послідовне та ефективне виконання науково-дослідницької діяльності, сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх учителів географії та закладає основу їхнього подальшого професійного самовдосконалення.

Інтеграція навчальної та наукової діяльності у закладі вищої освіти створює основу для формування дослідницьких умінь студентів, оскільки поєднує теоретичну підготовку з практичною науковою діяльністю. Наприклад, під час вивчення освітнього компоненту «Загальне землезнавство» здобувачі вищої освіти можуть аналізувати реальні дані метеорологічних спостережень або картографічних матеріалів і водночас готувати наукові повідомлення за результатами цього аналізу. Такий підхід дозволяє закріплювати теоретичні знання через безпосередню роботу з об'єктами та явищами, що вивчаються.

Використання проєктної технології та проблемного навчання сприяє розвитку самостійності, критичного мислення та здатності до планування досліджень. Наприклад, студентам може бути запропоновано розробити проєкт «Вплив антропогенних факторів на рельєф і ґрунтовий покрив місцевості», де вони визначають проблему, ставлять завдання, збирають дані, аналізують їх і роблять висновки. Проблемні завдання мотивують до пошуку нових рішень, формують навички аргументації та обґрунтованого висновку.

Організація польових практик і навчально-дослідницьких експедицій надає можливість безпосередньо спостерігати природні процеси, збирати первинні дані та проводити польові вимірювання. Під час навчально-польових практик (ОК «Картографія з основами топографії», «Навчально-польова практика з загального землезнавства», «Навчально-польова практика з геоекології») до річкових басейнів здобувачі вищої освіти вивчають ерозійні процеси, визначають властивості ґрунтів, проводять мікромапування, що

дозволяє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та формувати практичні дослідницькі навички.

Формування рефлексивних умінь і самооцінювання результатів діяльності забезпечує розвиток критичного ставлення до власної роботи та визначення шляхів професійного вдосконалення. Студенти ведуть щоденники спостережень, складають аналітичні звіти, оцінюють ефективність використаних методів та роблять висновки щодо вдосконалення своєї дослідницької діяльності. Після навчально-польових практик здобувачі вищої освіти можуть порівняти заплановані результати з фактичними і визначити причини відхилень, що сприяє формуванню рефлексивного мислення та професійної автономії.

Отже, зазначені педагогічні умови взаємопов'язані та комплексно спрямовані на розвиток дослідницьких умінь, формування компетентності майбутніх учителів географії та забезпечення їхнього професійного самовдосконалення.

Дослідницькі вміння безпосередньо впливають на здатність до самоосвіти та самонавчання, що є ключовим елементом професійного розвитку майбутніх учителів географії. Майбутній педагог, озброєний дослідницькими навичками, здатний самостійно аналізувати науково-методичну літературу, відслідковувати сучасні тенденції в географічній освіті, оцінювати актуальність нових даних та інтегрувати їх у навчальний процес. Наприклад, студент, виконуючи курсовий проєкт з геоморфології, вивчає наукові джерела, порівнює різні методи польових досліджень і визначає найбільш ефективні для своєї майбутньої педагогічної практики. Така діяльність формує вміння самостійно організовувати навчання та підтримує безперервне професійне зростання.

Дослідницькі вміння забезпечують готовність до впровадження інноваційних технологій у навчальний процес. Майбутні учителі географії, які вміють проводити аналіз даних, працювати з ГІС, дистанційними сервісами або інтерактивними моделями, можуть ефективно інтегрувати сучасні цифрові

засоби у навчання географії. Отже, дослідницькі уміння дозволяють майбутнім педагогам впроваджувати інноваційні методики та модернізувати освітній процес.

Через дослідницький підхід відбувається підвищення якості освітнього процесу, оскільки майбутні учителі географії здатні організовувати навчання на основі проблемних і практико-орієнтованих завдань. Наприклад, у ході педагогічних практик студенти можуть запропонувати учням дослідницький проєкт «Вплив урбанізації на локальні екосистеми», де школярам потрібно зібрати дані, проаналізувати карти і зробити власні висновки. Такий підхід не лише поглибить розуміння географічного матеріалу, а й сформує аналітичне мислення, дослідницькі навички та самостійність учнів.

Дослідницькі уміння сприяють формуванню професійної мобільності та адаптивності майбутніх учителів географії, оскільки володіння методикою досліджень дозволить легко пристосуватися до нових освітніх умов, змін у програмі та вимог цифрової та екологічної грамотності. Наприклад, під час організації польової практики або проєктного завдання студент може оперативно змінювати план роботи залежно від погодних умов або доступності ресурсів, при цьому зберігаючи наукову обґрунтованість дослідження. Це розвиває гнучкість, відповідальність та здатність до професійного самовдосконалення.

Отже, дослідницькі уміння є фундаментом професійного розвитку майбутніх учителів географії, забезпечуючи їх готовність до самонавчання, впровадження інновацій, підвищення ефективності освітнього процесу та адаптації до сучасних викликів освіти.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє узагальнити основні результати щодо удосконалення дослідницьких умінь майбутніх учителів географії. Було встановлено, що системне формування цих умінь забезпечує розвиток аналітичного, критичного та прогностичного мислення, здатності до організації навчально-дослідницької діяльності та рефлексивного оцінювання

власних результатів. У процесі професійної підготовки студентів ефективними є інтеграція теоретичної та практичної складових, використання проблемно-проектних методів навчання, організація польових практик і участь у наукових конференціях та гуртках.

Дослідження підтвердило, що системний підхід до розвитку дослідницьких умінь є ключовим чинником професійного самовдосконалення майбутніх педагогів. Структуроване формування аналітичних, методичних, прогностичних і рефлексивних умінь дозволяє студентам не лише опановувати науково-методичний інструментарій, а й розвивати внутрішню мотивацію до самостійного пізнання, критичного оцінювання результатів та впровадження інновацій у навчальний процес. Така підготовка формує вчителя-реформатора, готового до інтеграції сучасних педагогічних технологій і методів дослідження в освітню практику.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язані з розробкою конкретних методик інтеграції дослідницьких завдань у різні курси шкільної географії, оцінкою ефективності різних форм практичної підготовки та вивченням впливу дослідницької діяльності на формування компетентностей учнів. Крім того, актуальним є вивчення можливостей цифрових і ГІС-технологій у підготовці майбутніх учителів географії, розробка інтерактивних методичних матеріалів та створення системи моніторингу розвитку дослідницьких умінь упродовж навчання у закладі вищої освіти.

Отже, результати дослідження підтверджують, що цілеспрямована робота з удосконалення дослідницьких умінь студентів-географів є ефективним механізмом формування професійної компетентності та основою безперервного професійного самовдосконалення майбутніх учителів географії.

Список використаних джерел

1. Браславська О., Грабовська С. Формування дослідницьких умінь школяра – основа сучасної природничої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2019. Вип. 1. С. 19-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2019_1_5.
2. Вернидуб Р. Формування дослідницької компетентності студентів-бакалаврів педагогічних університетів. *Рідна школа*. №6, 2012. С. 58-62.
3. Завальнюк О. С. Педагогічні умови організації науково-дослідницької діяльності майбутніх учителів географії в процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кропивницький, 2020. 258 с.
4. Миргородська О. Л. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів географії у процесі вивчення економіко-географічних дисциплін. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. № 25. 2005. С. 246-248. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/1761>.
5. Миргородська О. Л. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів географії у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2008. 22 с.
6. Непша О. В. Підготовка майбутніх учителів географії до організації дослідницької діяльності учнів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. №83. 2022. С. 193-197.
7. Носаченко В. М. Підготовка майбутніх учителів географії до безперервного професійного розвитку засобами інноваційних технологій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. №85. 2022. С. 149-154. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.85.25>.
8. Семеног О., Вовк М. Академічна культура дослідника в освітньому просторі університету : [монографія]. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 284 с.

9. Rozhi, I., Moskalenko, M., Moskvichova, O., Babenko, L., Nosachenko, V., & Hariunova, Y. (2023). Tourism Local Lore in the Modern System of Education. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 15(1), 159-175. <https://doi.org/10.18662/rrem/15.1/691>.